

İNSAN HAQLARI

Məlumat bülleteni

№ 1 (4)

**Kitabxananın Elektron Kataloquna (EK) daxil edilmiş dövri
mətbuat materiallarının bibliografiyası**

(yanvar – iyun 2014-ci il)

MÖVZULAR

➤ Ümumi məsələlər	1-15.
➤ Ombudsman	16-39.
➤ Uşaq hüquqları	40-44.
➤ Gender problemi	45-59.
➤ Beynəlxalq hüquqda insan haqları	60-62.

ÜMUMİ MƏSƏLƏLƏR

1. **Musayev, Ramin.** İnsan hüquq və azadlıqlarının müdafiəsi sahəsində yerli özünüidarəetmə orqanlarının rolu // *Respublika.*- 2014.- 28 yanvar.- № 17.- S. 3.
 2. **Hüseynov, İlham.** Beynəlxalq hüquqda fərdi şikayət mexanizmləri // *Qanun.*- 2013.- № 11.- S. 47- 51.- İnsan hüquqlarının müdafiəsi haqqında.
 3. **İsmayılov, Rufik.** Sosial xidmət sisteminin cəmiyyətin ehtiyaclarına uyğun qurulması // *Kaspi.*- 2014.- 2 aprel.- № 53.- S. 10.
 4. **Məcidov, Ayxan.** Sosial müdafiə və insan amili // *525-ci qəzet.*- 2014.- 15 aprel.- № 63.- S. 4.
 5. **Quliyev, Aqşin İsabala oğlu.** İnsan hüquqları və ya leviafan / A. İ. Quliyev // *Qanun.*- 2014. - № 5. - S. 3-8.
 6. **İsayev, Emin Arif oğlu.** İnsan hüquqları tarixi / E. A. İsayev // *Qanun.* - 2014. - № 5. - S. 49-53.
 7. **Əliyeva, Yeganə.** Qanun hamı üçündür: Dağıdıcı ünsürlərin və onlara dəstək verən "hüquq müdafiəçilərinin" ölkədə qanunun aliliyini hesabatlarını məhz onların əsassız məlumatlar əsasında hazırlayan "Freedom House" və "Human Rights Watch" kimi təşkilatların "gözü" ilə qiymətləndirmələri riyakarlıqlarına işıq salır // *İki sahil.*- 2014.- 21 may.- № 88.- S. 13.
 8. **Mikayıloğlu, Ramiz.** Bərabər hüquqlar - bərabər imkanlar // *525-ci qəzet.*- 2014.- 22 may.- № 89.- S. 4.
 9. **"İnsan hüquqlarının və əsas azadlıqların müdafiəsi haqqında" Konvensiyada dəyişikliklər edən 15 nömrəli Protokolun təsdiq edilməsi barədə Azərbaycan Respublikasının Qanunu** (2 may 2014-cü il) // *Azərbaycan.* - 2014. - 5 iyun. - № 117. - S. 4.
 10. **İnsan hüquqları diqqət** mərkəzindədir // *Azərbaycan ordusu.* - 2014. - 7 iyun. - № 43. - S. 4.
 11. **ABŞ-da demokratiya və insan hüquqları: real vəziyyət və dəhşətli mənzərə** // *Səs.*- 2014.- 18 iyun.- № 109.- S. 10.
 12. **Hacalıyev, Elnur.** Azərbaycanda insan hüquq və azadlıqlarının təmini sahəsində mühüm nəticələr əldə edilib // *Azərbaycan.*- 2014.- 18 iyun.- № 127.- S. 12.
 13. **Sübhan.** Əli Həsənovdan beynəlxalq təşkilatlara ismarıç // *Ədalət.*- 2014.- 19 iyun.- № 106.- S. 4
 14. **Bədəlov, Əliqismət.** Azərbaycanda insan hüquqlarının müdafiəsi dövlət siyasətinin əsas istiqamətlərindəndir // *Xalq qəzeti.*- 2014.- 25 iyun.- № 133.- S. 4.
- * * * *
15. **Чалоча Бейани:** Нигде в мире я не видел столь современных поселков для вынужденных переселенцев, как в Азербайджане // *Бакинский рабочий.*- 2014.- 24 мая.- № 92.- С. 2.

OMBUDSMAN

16. **Ombudsman Aparatı ilə UNICEF arasında əməkdaşlıq məsələləri müzakirə olunmuşdur** // *Azərbaycan.*- 2014.- 9 yanvar.- № 2.- S. 3.
17. **Ombudsman Xocalı soyqırımının 22-ci ildönümü ilə əlaqədar bəyanat yayıb** // *Zaman.*- 2014.- 12 fevral.- № 28.- S. 3.
18. **Azərbaycan Ombudsmanı Xocalı soyqırımının 22-ci ildönümü ilə bağlı bəyanat ünvanlamışdır** // *Azərbaycan.*- 2014.- 12 fevral.- № 30.- S. 2.
19. **Məmmədli, Vəfa.** Ombudsman Aparatının əməkdaşı beynəlxalq konfransda iştirak edib // *525-ci qəzet.*- 2014.- 14 fevral.- № 27.- S. 2.
20. **Moldova ombudsmanı:** BMT-də xüsusi statuslu məhkəmə yaradılmalıdır // *İki sahil.*- 2014.- 26 fevral.- № 35.- S. 20.- Türkdilli xalqların Əməkdaşlıq Mərkəzi, Milli QHT Forumu və Mətbuat Şurasının birgə təşkilatçılığı ilə Xocalı faciəsinin 22 ildönümünə həsr edilmiş tədbir keçirilmişdir.
21. **Ombudsman aparatında Xocalı soyqırımının qurbanları yad edilmişdir:** Moldovanın Ombudsmanı Aureliya Qriqoriu tədbirdə iştirak etmişdir // *İki sahil.*- 2014.- 26 fevral.- № 35.- S. 20.
22. **Məmmədhəsən.** Xocalı soyqırımını necə tanıtmalı: Moldovalı Ombudsmanın təklifləri // *Azad Azərbaycan.*- 2014.- 26 fevral.- № 28.- S. 3. - Ombudsman Aureliya Qriqoriunun fikirləri.
23. **Süleymanova, Elmira.** Xocalı - əsrin soyqırımıdır // *Respublika.*- 2014.- 26 fevral.- № 42.- S. 6.
24. **Elmira Süleymanova:** Müraciətlər üzrə əhatəli iş aparılıb // *İki sahil.*- 2014.- 5 mart.- № 40.- S. 10.
25. **Baxşəliyev, Rəşad.** Ombudsman hesabat verdi // *Azərbaycan.*- 2014.- 5 mart.- № 48.- S. 2.- Milli Məslisdə Azərbaycan Respublikasının insan hüquqları üzrə müvəkkilinin (ombudsmanın) illik məruzəsi dinlənilmişdir.
26. **Ombudsman 31 mart - Azərbaycanlıların Soyqırımı Günü ilə əlaqədar bəyanat yaymışdır** // *Xalq qəzeti.*- 2014.- 28 mart.- № 60.- S. 3.
27. **Vəfa.** Ombudsmanın fəaliyyətində Azərbaycan həqiqətlərinin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması mühüm yer tutur // *525-ci qəzet.*- 2014.- 4 aprel.- № 56.- S. 4.
28. **Rumzadə, Rəşid.** Ombudsmanın təşəbbüsü ilə elan olunmuş "İnsan hüquqları aylığı"na yekun vurulmuşdur // *Respublika.*- 2014.- 18 iyun.- № 127.- S. 13.
29. **"Elə bir ölkə yoxdur ki, onun məhbusu olmasın"** // *525-ci qəzet.*- 2014.- 19 iyun.- № 107.- S. 5.
30. **Ombudsmanların XII beynəlxalq konfransının iştirakçıları ümummilli lider Heydər Əliyevin məzarını və Şəhidlər xiyabanını ziyarət etmişlər** // *Xalq qəzeti.*- 2014.- 19 iyun.- № 128.- S. 2.
31. **Ombudsmanların XII Bakı beynəlxalq konfransı işə başlamışdır** // *Xalq qəzeti.*- 2014.- 19 iyun.- № 128.- S. 3.

32. Ombudsmanların XII Bakı Beynəlxalq konfransının iştirakçıları Quba Soyqırımı Memorial Kompleksini ziyarət etmişlər // *Xalq qəzeti*.- 2014.- 21 iyun.- № 130.- S. 4.

* * * *

33. Омбудсмен распространила заявление в связи с 31 марта – Днем геноцида азербайджанцев // *Бакинский рабочий*.- 2014.- 28 марта.- № 51.- С. 4.

34. Аурелия Григориу: «Ко мне обращаются армяне с просьбой защитить их права и помочь вернуться на Родину - в Азербайджан» // *Бакинский рабочий*.- 2014.- 4 июня.- № 98.- С. 6.

35. Продолжается XII международная конференция омбудсманов «Роль национальных институтов по правам человека в обеспечении прав женщин» // *Бакинский рабочий*.- 2014.- 20 июня. - № 109.- С. 2.

36. Участники XII Бакинской международной конференции омбудсманов посетили Губинский мемориальный комплекс геноцида // *Бакинский рабочий*.- 2014.- 21 июня.- № 110.- С. 2.

* * *

37. Orujova, Nigar. Ombudsman calls for condemning "Black January" // *AzerNEWS*. - 2014.- 17 January.- № 3/1.- p. 1.- Azerbaijan's Human Rights Commission has issued a statement on the 24th anniversary of January 20 tragedy urging international community to condemn the crime against humanity.

38. Rajabova, Sara. Azerbaijani Ombudsman meets UN Special envoy on IDPs // *AzerNEWS*.- 2014.- 28 May.- № 39.- p. 6.

39. Jafarova, Aynur. Baku hosting Ombudsmen's int'l conference // *AzerNEWS*.- 2014.- 20 June.- № 47.- p. 2.

UŞAQ HÜQUQLARI

- 40. Alim.** Uşaq zorakılığı artır : Uşaqların hüquq və mənafələrinə ziyan vuran valideynlər qanunvericiliklə müəyyən olunmuş qaydada məsuliyyət daşıyır / Alim // *Azad Azərbaycan.* - 2014. - 26 fevral. - № 28. - S. 3.
- 41. Şahin, Şahnaz.** Uşaq marağı, yoxsa dünyanı dərk / Ş. Şahin // *Ədalət.* - 2014. - 6 mart. - № 40. - S. 5. - Uşağın ailədə, cəmiyyətdə yeri və rolu haqqında.
- 42. Abdullayeva, Elnurə.** Uşaqlar hər bir ailənin günəşi, gələcək ümid çırağıdır / E. Abdullayeva // *Hərbi and.* - 2014. - 29 mart. - № 12. - S. 7. - Azərbaycan Respublikasının dövlət uşaq siyasəti.
- 43. Cavanşir.** "Uşaq hüquqlarını bilək və qoruyaq" : Hadı Rəcəbli: "Uşaqların zorakılığa məruz qalması həyəcan doğurur" / Cavanşir // *Azad Azərbaycan.* - 2014. - 30 may. - № 74. - S. 5.
- 44. İlkin.** Azərbaycanda uşaqların sosial müdafiəsi daim diqqət mərkəzindədir // *Palitra.* - 2014. - 31 may. - № 95. - S. 11.

GENDER BƏRABƏRLİYİ

45. **Musayeva, S.** İşləyən qadınların və ailə vəzifələrinə malik olan qadınların əməyinin beynəlxalq – hüquqi standartları // *Qanun.*- 2013.- № 10.- S. 31-43.
46. **Musayeva, Samirə.** Sosial-əmək münasibətləri sahəsində qadınların konstitusion hüquqları və təminatları sistemi // *Qanun.*- 2013.- № 12.- S. 23-31.
47. **Hüseynova, Hicran.** Ailə, qadın, uşaq problemlərinə qayğı dövlət siyasətinin prioritet istiqamətidir // *Azərbaycan.*- 2014.- 9 fevral.- № 28.- S. 6.
48. **Dövlət ailə, qadın və uşaq siyasətinin həyata keçirilməsində səmərəli fəaliyyət göstərmiş ziyalılar mükafatlandırılmışlar** // *Azərbaycan.*- 2014.- 8 mart.- № 51.- S. 3.
49. **Rzaquliyeva, Nailə.** Milli təhsilimizin inkişafında qadınlarımızın rolu // *Respublika.*- 2014.- 8 mart.- № 51.- S. 10.- 8 Mart Beynəlxalq Qadınlar Günüdür.
50. **Bakıda qadınların sahibkarlıq fəaliyyətinin inkişafı üzrə beynəlxalq konfrans** // *Xalq qəzeti.*- 2014.- 25 aprel.- № 84.- S. 3.
51. **Süleymanova, Vəfa.** Heydər Əliyev və ölkədə qadın siyasəti // *Respublika.*- 2014.- 6 may.- № 93.- S. 7.
52. **Ramazanova, Nuranə.** Gender problemləri // *Palitra.*- 2014.- 15 may.- № 84.- S. 13.
53. **Hüseynzadə, Fuad.** “Azərbaycan qadınları diasporumuzun güclənməsində həmişə aparıcı rol oynayıb” // *Palitra.*- 2014.- 30 may.- № 94.- S. 6.
54. **"Qadın hüquqlarının təmin edilməsində milli insan hüquqları təsisatlarının rolu" mövzusunda Ombudsmanların XII Bakı Beynəlxalq konfransı davam edir** // *Xalq qəzeti.*- 2014.- 20 iyun.- № 129.- S. 5.
55. **Abdullayeva, Nigar.** Son 10 ildə 2 mindən artıq qadın sahibkara 50 milyon dollardan çox kredit verilib // *Palitra.*- 2014.- 20 iyun.- № 108.- S. 10.
56. **Əliyeva, Nurlana.** Azərbaycanda qadın siyasətinin uğurları // *Azərbaycan.*- 2014.- 25 iyun.- № 133.- S. 7.
57. **"Azərbaycan Respublikasının Ailə, Qadın və Uşaq Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi ilə Fransa Respublikasının Qadın Hüquqları, Şəhər, Gənclər və İdman Nazirliyi arasında ikitərəfli əməkdaşlıq haqqında" Anlaşma Memorandumunun təsdiq edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı (27 iyun 2014-cü il)** // *Azərbaycan.* - 2014. - 29 iyun. - № 136. - S. 4.
- * * *
58. **Азербайджан был представлен на саммите женщин США** // *Бакинский рабочий.*- 2014.- 20 марта.- № 50.- С. 3.
59. **Во французском интернет-портале «terrafemina-com» размещена статья, рассказывающая о правах женщин в Азербайджане** // *Бакинский рабочий.*- 2014.- 1 мая.- № 75.- С. 2.

BEYNƏLXALQ HÜQUQDA İNSAN HAQLARI

60. **Əliyev, Əsgər.** Avropa Şurası Parlament Assambleyasının qış sessiyası Azərbaycan nümayəndə heyəti üçün uğurlu olmuşdur // *Azərbaycan* .- 2014.- 1 fevral.- № 21.- S. 2.
61. **Rza, Zəhid.** Freedom House" xidmət etdiyi maraqların əsirinə çevrilib // *İki sahil*.- 2014.- 6 may.- № 78.- S. 14.
62. **BMT-nin məcburi köçkünlərin insan hüquqları üzrə xüsusi məruzəçisi Ağdamda olmuşdur** // *Xalq qəzeti*.- 2014.- 21 may.- № 105.- S. 6.

AZƏRBAYCANDA İNSAN HÜQUQ VƏ AZADLIQLARININ TƏMINİ SAHƏSİNDƏ MÜHÜM NƏTİCƏLƏR ƏLDƏ EDİLİB

Hüquqi dövlət quruculuğu yolunda inamla irəliləyən, Avropa məkanına inteqrasiya kursunu inamla həyata keçirən Azərbaycanda Konstitusiyaya ən yüksək hüquqi qüvvəyə malik olan, insan, dövlət və cəmiyyət münasibətlərinin əsaslarını nizamlayan hüquq normaları sistemidir. Azərbaycan Konstitusiyası nəinki dövlətin, habelə xalqın dövlətçilik iradəsini, suverenliyini ifadə edən əsas qanun olmaqla insan və vətəndaşın əsas hüquq və azadlıqlarını, hakimiyyətin ictimai-siyasi institutlarının fəaliyyətini, xalqın özünüidare sistemini tənzimləyir, vətəndaş cəmiyyətinin formalaşmasının və inkişafının hüquqi əsası qismində çıxış edir.

Ümummilli lider Heydər Əliyevin rəhbərliyi ilə hazırlanaraq 1995-ci il noyabrın 12-də referendum yolu ilə qəbul edilmiş müstəqil Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası dövlətimizin tarixində hakimiyyət bölgüsü prinsipini, demokratik, hüquqi və dünyəvi dövlət quruculuğunun hüquqi əsaslarını, insan hüquq və azadlıqlarının qeyri-şərtsiz təmin olunmasının bünövrəsini qoymuşdur. Bu Əsas Qanunun maddələrinin təxminən üçdən biri məhz əsas insan hüquq və azadlıqlarının qorunmasına aiddir.

Azərbaycan son 10 ildə də insan hüquq və azadlıqlarının təmini sahəsində mühüm nəticələr əldə edib. Ölkə rəhbərliyi onun da fərqiindədir ki, demokratiya təkə institusional kateqoriya olmayıb, ilk növbədə, həyat və düşüncə tərzidir. ABŞ və Avropa da müxtəlif problemləri dəf edə-edə indiki səviyyəyə gəlib çıxmışlar. Bu mənada son illərdə Azərbaycanda iqtisadi, siyasi və hüquqi sahələrdə əldə olunan nailiyyətlərlə yanaşı, həyata keçirilməsi zəruri olan işlər də var. Prezident İlham Əliyev ölkədə insan hüquq və azadlıqlarının müdafiəsinin səmərəliyini artırmaq məqsədilə 2011-ci il dekabrın 27-də imzaladığı sərəncamla "Azərbaycan Respublikasında insan hüquq və azadlıqlarının müdafiəsinin səmərəliyini artırmaq sahəsində Milli Fəaliyyət Proqramı"nı təsdiq etmişdir. Hər bir demokratik cəmiyyətdə insan hüquqlarının qorunması və demokratikləşmə bu sahədə fəaliyyət göstərən təsisatların quruculuğuna, aidiyyəti problemlərin həllinə və zorakılığın qarşısının alınmasına yönəlmiş davamlı bir proses kimi dərk edilir.

İnsan hüquqlarının müdafiəsi və demokratikləşmə spontan şəkildə həyata keçirilə və bu sahədə mövcud standartlar tətbiq olunmayana qədər lazımı səmərə verə bilməz. Milli Fəaliyyət Proqramının "İnsan hüquqları sahəsində tədris, elmi-analitik və maarifləndirmə tədbirləri"ndən bəhs edən dördüncü fəslin 4.11-ci maddəsində insan hüquq və azadlıqlarına mühüm təhlükə yaradan təcavüz, terrorçuluq, korrupsiya, insan alveri kimi cinayətlərin qarşısının alınması, mədəniyyətlər və dinlərarası dialoqun uğurlarının təminatında tolerant münasibətin rolu xüsusi vurğulanır.

Müstəqil Azərbaycan həm də söz, fikir və mətbuat azadlığının maksimum səviyyədə təminatı baxımından MDB məkanında ən qabaqcıl yerlərdən birini tutur. Ölkəmizdə bununla bağlı həyata keçirilən mütərəqqi islahatlar, ilk növbədə, demokratik, hüquqi və dünyəvi inkişaf yolunu prioritet seçərək bu yolla inamla irəliləyən Azərbaycanda kütləvi informasiya vasitələrinin fəaliyyətinə verilən yüksək qiymətin ifadəsi sayılmalıdır. Azərbaycanda insan hüquqlarının, siyasi plüralizmin, vətəndaş cəmiyyətinin mövcudluğu öz təsdiqini həm də demokratik institut kimi formalaşmış kütləvi informasiya vasitələrinin müstəqil fəaliyyətində, onların inkişafı üçün yaradılmış hüquqi təminatlarda tapır.

İnsan hüquqlarının və azadlıqlarının qorunması istiqamətində bir çox qanunlar, o cümlədən "Azərbaycan Respublikasında insan hüquq və azadlıqlarının həyata keçirilməsinin tənzimlənməsi haqqında" Konstitusiyaya Qanunu, Seçki Məcəlləsi, "Sərbəst toplaşmaq azadlığı haqqında", "Siyasi partiyalar haqqında", "Qeyri-hökumət təşkilatları

(ictimai birliklər və fondlar) haqqında", "Dini etiqad azadlığı haqqında", "İnformasiya əldə etmək haqqında", "Məlumat azadlığı haqqında", "Gender bərabərliyinin təminatları haqqında", "Həbs yerlərində saxlanılan şəxslərin hüquq və azadlıqlarının təmin edilməsi haqqında" və digər qanunlar qəbul edilmişdir. Onların mövcud beynəlxalq standartlara uyğunlaşdırılması məqsədilə Azərbaycanın hakimiyyət orqanları beynəlxalq təşkilatlar, xüsusən Avropa Şurasının Venesiya komissiyası, ATƏT-in Demokratik Təsisatlar və İnsan Hüquqları Bürosu və digər nüfuzlu təşkilatlar ilə sıx əməkdaşlıq etmişlər. Qeyd etmək yerinə düşər ki, göstərilən məcəllə və qanunlar yalnız həmin təşkilatların müsbət rəyi alındıqdan sonra parlamentin müzakirəsinə çıxarılmışdır.

Azərbaycan Respublikası insan hüquqlarının qorunması ilə bağlı bütün beynəlxalq sazişlərə qoşulmuşdur. İnsan hüquqlarının və azadlıqlarının qorunmasına dövlət səviyyəsində göstərilən diqqətin ifadəsi kimi "İnsan hüquqlarının və əsas azadlıqlarının qorunması haqqında" Avropa Konvensiyasından və "Mülki və siyasi hüquqlar haqqında" Beynəlxalq Paktdan irəli gələn öhdəliklərin genişmiqyaslı implementasiyası təmin edilmişdir.

BMT Baş Məclisinin 10 dekabr 1948-ci il tarixdə qəbul etdiyi "Ümumdünya insan hüquqları" Bəyannaməsində qeyd olunur ki, "Hər bir insanın yaşamaq, azadlıq və şəxsi toxunulmazlıq hüququ vardır, heç kəs insan ləyaqətini alçaldan alçaldıcı və qeyri-insani cəza və işgəncələrə məruz qala bilməz. Hər bir insan onun harada olmasından asılı olmayaraq hüquq subyekti hesab olunur və bütün insanlar qanun qarşısında bərabərdir və qanunlarla eyni dərəcədə müdafiə olunurlar".

Azərbaycanın Dağlıq Qarabağ və ətraf rayonlarının işğaldan azad edilməsi barədə BMT-nin Təhlükəsizlik Şurasının 4 məlum qətnaməsi hələ də icra edilməyib. Azərbaycanın dünya birliyi tərəfindən hamılıqla tanınmış ərazisinin 20 faizinin işğal altında saxlanılmasının davam etdirilməsi, bir milyondan artıq soydaşımızın qaçqın və məcburi köçkün vəziyyətinə düşməsi bütün beynəlxalq konvensiyaların kobud şəkildə pozulması deməkdir.

Soyqırımını cinayətini dövlət səviyyəsində dəstəkləyən Ermənistan isə üzvü olduğu BMT-nin və digər dövlətlərin nizamnamələrini, müvafiq konvensiya və sazişlərini kobud surətdə pozur. Təşkilatın digər üzvü olan Azərbaycana qarşı soyqırımını, terror və işğalçılıq siyasəti yeritməklə beynəlxalq ictimaiyyətə meydan oxuyur. Ermənistan yeganə dövlətdir ki, öz Konstitusiyasında yaxın qonşu dövlətə - Türkiyəyə qarşı əsassız ərazi iddiasını ortaya qoymuşdur. Ermənistan nəinki Azərbaycana və Türkiyəyə, eyni zamanda, Gürcüstana qarşı da ərazi iddialarını gizlətmir. Bu gün ASALA, "Daşnaksütyun" və digər terrorçu təşkilatların Ermənistan tərəfindən maliyyələşdirilməsi ilə bağlı çoxsaylı təkzibedilməz faktların mövcudluğu ermənilərin bütövlükdə bəşəriyyət üçün təhlükə mənbəyi olduğunu göstərir.

Ermənistan müharibə zamanı davranış normalarını müəyyənləşdirən beynəlxalq hüquq normalarını da kobud şəkildə pozmuşdur. "Müharibə zamanı mülki şəxslərin müdafiəsinə dair" IV Cenevrə Konvensiyasının 3-cü maddəsinə əsasən mülki əhalinin həyatına və təhlükəsizliyinə qəsd, o cümlədən onların hər cür öldürülməsi, şikəst edilməsi, onlarla qəddar davranış, onlara əzab və işgəncə verilməsi, insan ləyaqətinə qəsd, təhqir və alçaldıcı hərəkətlər qadağan edilir. Konvensiyanın 33-cü maddəsində isə qeyd olunur ki, heç bir mülki şəxs törətmədiyi hüquq pozuntusuna görə cəzalandırıla bilməz. Mülki əhaliyə qarşı kollektiv cəza tədbirlərinin görülməsi, mülki əhalini qorxuya salmaq, onlara qarşı terror hərəkətləri, onların repressiyaya məruz qoyulması birmənalı qadağan edilir. Həmin Konvensiyanın 34-cü maddəsinə görə mülki əhalinin girov götürülməsi də qadağandır.

Lakin təkəcə Xocalıda 1000-dən artıq insanı girov götürən ermənilər bu prinsipə də aşkar sayğısızlıq nümayiş etdirmişlər. Ermənistan silahlı qüvvələri bu hüquq normalarına məhəl qoymamış, Xocalıda dinc əhalinin məhvi üçün ən qəddar üsullara əl atmışlar.

Əsası ulu öndər Heydər Əliyev tərəfindən qoyulan və son 10 ildə inamla davam etdirilən hüquq islahatları nəticəsində respublika insan və vətəndaş hüquq və azadlıqlarının təminatı sahəsində mühüm nailiyyətlər əldə etmişdir. Həyata keçirilən islahatlar isə ötən müddətdə respublikada hüquqi, demokratik dövlət ideyasının reallaşdığını, vətəndaş cəmiyyətinin formalaşdığını söyləməyə ciddi əsaslar verir. Azərbaycan ümumbəşəri dəyərlərə əsaslanaraq mütərəqqi yolla irəliləyir, insan hüquq və azadlıqlarının təminatı və demokratikləşmə sahəsində yeni-yeni uğurlara imza atır.

Elnur Hacıyev

"Azərbaycan". - 2014. - 18 iyun. .- № 127.- S. 12.

AZƏRBAYCANDA İNSAN HÜQUQLARININ MÜDAFİƏSİ DÖVLƏT SİYASƏTİNİN ƏSAS İSTIQAMƏTLƏRİNDƏNDİR

Bəşər sivilizasiyasının ən müdrik kəşflərindən sayılan insan hüquqları bu gün hamının anladığı və ya anlamalı olduğu əvəzsiz nailiyyətdir. İnsan hüquqlarına hörmət, insan hüquqlarının qorunması müasir dünyaya qovuşmağın əsas yoludur.

Heydər ƏLİYEV
Ümummilli lider

Hər bir müstəqil dövlətin imicini, demokratik proseslərin inkişafına önəm verməsini və beynəlxalq aləmdəki reytinginin göstəricisini insan hüquq və azadlıqlarının müdafiəsinə münasibəti, həmin dövlətdə bu sahəyə göstərilən diqqət və qayğı müəyyənləşdirir. Çünki demokratiya və insan hüquqları bir-biri ilə sıx əlaqəlidir və biri digərini şərtləndirir.

Yalnız demokratik prinsiplərin qorunmasına və inkişafına xüsusi önəm verilən ölkələrdə insan hüquq və azadlıqlarının müdafiəsinə real təminat verilir. Son illər Azərbaycanda həyata keçirilən islahatlar, insan hüquq və azadlıqlarının qorunması istiqamətində görülən tədbirlər, qəbul edilən qanunvericilik aktları ölkəmizin dünya birliyindəki reytingini daha da yüksəldir. Bu da ondan irəli gəlir ki, əsas insan hüquq və azadlıqlarının qanunvericilikdə və real həyatda təmin edilməsi cəmiyyətdə demokratiyanın təşəkkülü və geniş inkişafı üçün həlledici amil rolunu oynayır.

Hüquqi, demokratik və sivil cəmiyyətli dövlət quruculuğu yolunda inamlı və qətiyyətli addımlar atan müstəqil Azərbaycan Respublikası “Dövlət müstəqilliyi haqqında Konstitusiyaya Aktı”nı qəbul etdikdən sonra bir müddət hələ də rus imperiyasının təsirindən ayrılı bilmədi. Baxmayaraq ki, dövlət müstəqilliyini qazandıqdan sonra Azərbaycan da demokratik inkişaf yolu ilə irəlilədiyini bəyan etmiş, insan hüquq və azadlıqlarının yüksək səviyyədə təminatı məsələsi mühüm vəzifələrdən biri elan olunmuş, ancaq bu sahədə heç bir uğura imza atılmamışdı. Bir – birini əvəz edən hakimiyyət nümayəndələrinin dövlət idarəçiliyindəki naşılığı müstəqilliyimizi məhvə doğru aparırdı.

Yalnız xalqın təkidli xahişləri ilə ulu öndər Heydər Əliyevin yenidən Azərbaycan rəhbərliyinə qayıdışından sonra müstəqilliyimiz qorunub saxlandı və əbədi oldu. Müdrik şəxsiyyətin demokratik prinsiplərin inkişafı istiqamətində atdığı qətiyyətli addımlar özünü insan hüquq və azadlıqlarının müdafiəsi istiqamətində də büruzə verdi. Ulu öndər bildirirdi ki, əgər hər hansı ölkənin xalqları öz hüquqlarını anlayır və onları qoruya bilirsə, o zaman ən kiçik dövlət belə ən böyük məmləkət qədər güclü olar. 1995-ci il noyabrın 12-də ümummilli lider Heydər Əliyevin rəhbərliyi ilə qəbul olunan milli Konstitusiyamızda əksini tapan maddələrin üçdə iki hissəsi insan hüquqlarının qorunmasına və müdafiəsinə xidmət edir. Ulu öndər ölkəmizdə insan hüquqlarının müdafiəsi, qanunların aliliyinin qorunması məsələsini dövlətçilik fəaliyyətinin prioritet sahələrindən birinə çevirdi. Ümummilli lider dərin zəkası, qeyri-adi idarəçilik keyfiyyətləri ilə qanunçuluğu, insan hüquqlarının qorunmasını təmin etmək və bu yolla dövlətçilik ənənələrini yeni zirvələrə qaldırmaqla, Azərbaycanın dövlət müstəqilliyini əbədləşdirmək üçün zəruri hüquqi baza formalaşdırmış oldu. 1998-ci il iyun ayının 18-də ümummilli lider Heydər Əliyev tərəfindən imzalanmış sərəncamla ölkəmizdə “İnsan hüquqlarının müdafiəsinə dair Dövlət Proqramı” təsdiq edildi. Proqramda Azərbaycan Respublikasının insan hüquqları haqqında beynəlxalq sazişlərə qoşulması, bu sahədə elmi-tədqiqat institutunun yaradılması, normativ hüquqi aktların insan hüquqlarına dair beynəlxalq standartlara tam uyğunluğunun təmin edilməsi, hüquqi mexanizmlərin təkmilləşdirilməsi, insan hüquqları sahəsində fəaliyyət göstərən beynəlxalq qurumlarla əməkdaşlığın daha da inkişaf etdirilməsi, bu sahədə fəaliyyət göstərən beynəlxalq institut və mərkəzlərdə tədqiqat və təhsil proqramları üzrə

mütəxəssislərin hazırlanması, insan hüquqları haqqında öhdəliklərə riayət edilməsi və digər məsələlər əksini tapdı. Məhz bundan sonra ölkəmizdə insan və vətəndaş hüquq və azadlıqlarının təmin və müdafiə olunması istiqamətində görülən fundamental tədbirlər davam etdirildi və bu sahədə çox ciddi nailiyyətlər əldə edildi. “Azərbaycan Respublikası öz həyatını demokratik prinsiplər əsasında quraraq daim çalışacaqdır ki, insan hüquqlarının qorunmasına əməl edilsin” – deyən ulu öndər Heydər Əliyevin rəhbərliyi ilə həyata keçirilən çoxşaxəli humanizm siyasətinin real və qanunauyğun nəticəsi kimi, Azərbaycanda insan və vətəndaş hüquq və azadlıqlarının müdafiəsi yönündə yeni keyfiyyət dəyişiklikləri baş verdi. Eyni zamanda, bu sahədə əldə edilən nəticələr hüquqi dövlət quruculuğuna töhfə verən əhəmiyyətli faktor kimi çıxış etdi. Onu da qeyd edək ki, Azərbaycanda amnistiya institutunun əsası da məhz ulu öndər Heydər Əliyev tərəfindən qoyulmuşdur.

Ulu öndər Heydər Əliyev 1998-ci il yanvarın 22-də ölüm hökmünün ləğv olunması haqqında təşəbbüslə çıxış etmişdir. Bununla bağlı Milli Məclisə müraciətində cinayət-hüquq siyasətini hərtərəfli təhlil edərək ədalət, azadlıq, humanizm və insanpərvərlik kimi yüksək idealları rəhbər tutmaqla, ölkədə ölüm cəzasının ləğv edilməsi qənaətinə gəldiyini bildirmiş, bu tarixi bəyanatın zəruriliyini əsaslandırmışdır. Milli Məclis dövlət başçısının ölüm hökmü ilə əlaqədar təklifini dəstəkləmiş, 1998-ci il fevralın 10-da tarixi qərar qəbul etmişdir. Beləliklə, Azərbaycanın adı Şərqdə ölüm hökmü cəzasını ləğv edən ilk ölkə kimi tarixə düşdü. Ulu öndər ölüm hökmünü ləğv etməklə bəşəri humanizmə və beynəlxalq hüquq normalarına sadiqliyini bir daha nümayiş etdirdi. Təsadüfi deyil ki, amerikalı məşhur siyasi xadim Zbiqnev Bjezinski 1998-ci ildə etdiyi çıxışlarının birində demişdir: “Heydər Əliyev zəngin dövlətçilik və idarəetmə təcrübəsi əsasında qısa müddətdə Azərbaycanda insan hüquqlarının ən yüksək səviyyədə təmin edilməsinə nail olmuşdur.”

Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə 1998-2002-ci illərdə “İnsan və vətəndaş hüquqlarının və azadlıqlarının təmin edilməsi sahəsində tədbirlər haqqında” Qanun, “İnsan hüquqlarının müdafiəsinə dair Dövlət Proqramı”, “Azərbaycan Respublikasının İnsan Hüquqları üzrə Müvəkkili (Ombudsman) haqqında” Konstitusiyaya Qanunu qəbul olundu və “Avropa insan hüquqları Konvensiyası” təsdiq edildi. Böyük tarixi şəxsiyyət ədalətli və müdrik dövlət rəhbəri kimi yaxşı bildirdi ki, hər bir dövlətin gələcəyi yalnız qanunların işləməsindən, insan hüquqlarının qorunmasından asılıdır. Məhz buna görə də ulu öndər hər bir vətəndaşın hüquq və azadlıqlarının təmin edilməsini dövlətin ali vəzifəsinə çevirdi.

Ümummilli lider Heydər Əliyevi insan hüquq və azadlıqlarının qorunması istiqamətində böyük şəxsiyyət kimi xarakterizə edən mühüm keyfiyyətlərdən biri də onun günahkarı cəzalandırmağı da, şans verərək bağışlamağı və islah etməyi də bacarması ilə bağlı idi. Əfv etmə institutunun bərpası və Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Əfv Məsələləri Komissiyasının yaradılması da bu istiqamətdə atılan mühüm addımlar kimi böyük əhəmiyyət kəsb edir.

İnsan hüquqlarının təminatı Azərbaycan dövlətinin qarşıya qoyduğu prioritet vəzifələrdən biridir. Bu, gündəlik həyatımızda öz real təminatını almaqla yanaşı, həm də hüquqi normativ sənədlərdə, həmçinin son illər qəbul edilən qanunvericilik aktlarında da öz əksini tapır. Ulu öndərin siyasi xəttini layiqincə davam etdirən Prezident İlham Əliyev insan hüquq və azadlıqlarının qorunması sahəsində mühüm əhəmiyyətli qərarlar qəbul etmiş, sərəncamlar imzalamışdır. “Biz ölkəmizdə demokratiyanın, insan hüquqlarının inkişafına və qorunmasına çox böyük əhəmiyyət veririk” – deyən Prezident İlham Əliyevin birbaşa tövsiyə və göstərişləri əsasında görülən davamlı işlər insan hüquq və azadlıqlarının müdafiəsi sahəsində xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Prezident İlham Əliyev bu sahənin daim dövlətin diqqət mərkəzində saxlanıldığını bildirərək demişdir: “Biz ölkəmizdə demokratiyanın, insan hüquqlarının inkişafına və qorunmasına çox böyük əhəmiyyət veririk... Əlbəttə, çox vacibdir ki, bu sahədə həm beynəlxalq təşkilatlar tərəfindən, eyni zamanda, bu sahə ilə bilavasitə məşğul olan qurumlar tərəfindən vahid meyarlar tətbiq

olunsun. Biz, əlbəttə, gələcək fəaliyyətimizdə də Azərbaycanda həm siyasi, həm iqtisadi, həm də sosial islahatları davam etdirəcəyik, insan hüquqlarının qorunması üçün bütün lazımi tədbirləri görəcəyik”.

İnsan hüquqlarının müdafiəsi sahəsində aparılan islahatların davam etdirilməsi məqsədilə Prezident İlham Əliyevin 28 dekabr 2006-cı il tarixli sərəncamı ilə “Azərbaycan Respublikasında insan hüquqlarının müdafiəsi üzrə Milli Fəaliyyət Planı”nı təsdiq edilmişdir. Sənəddə qeyd edildiyi kimi, Azərbaycanın müasir inkişaf dövründə hüquqi dövlət quruculuğu və insan hüquqlarının müdafiəsi sahəsində səylərin gücləndirilməsi dövlət siyasətinin əsas istiqamətlərindən biri kimi müəyyən edilib. Ötən illər ərzində Azərbaycan insan hüquqları sahəsində fəaliyyət göstərən nüfuzlu beynəlxalq qurumlarla əməkdaşlığı inkişaf etdirmiş, insan hüquqlarının müdafiəsi sahəsində 50-dən çox beynəlxalq sənədə tərəfdar çıxmış və bu sahədə beynəlxalq öhdəliklərin həyata keçirilməsində mühüm nailiyyətlər əldə etmişdir.

“Hər bir vətəndaşın hüququnun qorunması bizim üçün çox önəmlidir”- deyən Prezident İlham Əliyevin bu istiqamətdə həyata keçirdiyi tədbirlər ardıcılığı ilə diqqət çəkir. Dövlət başçısının 27 dekabr 2011-ci il tarixli sərəncamı ilə təsdiqlənən “Azərbaycan Respublikasında insan hüquq və azadlıqlarının müdafiəsinin səmərəliliyini artırmaq sahəsində Milli Fəaliyyət Proqramı” 2006-cı ildən uğurla həyata keçirilən insan hüquqlarının müdafiəsi üzrə Milli Fəaliyyət Planının məntiqi davamı olaraq yeni istiqamətləri müəyyən etmişdir. “Azərbaycan 2020: gələcəyə baxış” İnkişaf Konsepsiyasının hazırlanması barədə sərəncamın imzalanmasından sonra belə mükəmməl Fəaliyyət Proqramının təsdiq olunub ictimai müzakirəyə çıxarılması bir daha Prezident İlham Əliyevin iqtisadi potensialın insan kapitalına çevrilməsi tövsiyəsinə uyğun həyata keçirilən islahatların davamlı olmasının göstəricisidir. İnkişaf Konsepsiyasında təbii resurslardan səmərəli istifadə, qeyri-hökumət təşkilatlarının fəaliyyətlərinin, sahibkarlığın gücləndirilməsi kimi vəzifələr əksini tapırsa, Milli Fəaliyyət Planında bu məqsədlərə çatmağın aparıcı qüvvəsi olan insan amilinə diqqət və qayğı, insan hüquqlarının müdafiəsi önə çəkilir, yeni prioritetlər müəyyənləşdirilir.

Azərbaycanda insan hüquq və azadlıqlarının qorunması istiqamətində həyata keçirilən yüksək səviyyəli tədbirlərin nəticəsini son on ildə imzalanmış əfv sərəncamları ilə azadlığa çıxanların sayı da göstərir. Fakt üçün diqqətə çatdıraq ki, Prezident İlham Əliyev son 10 ildə 35 160 nəfərdən çox məhkumun azadlığa buraxılmasını təmin edən sənədlər imzalayıb.

Azərbaycanda insan hüquq və azadlıqlarının yüksək səviyyədə qorunması beynəlxalq təşkilatların da diqqət mərkəzindədir. AŞPA-nın ötən sessiyalarının birində qurumun Azərbaycan üzrə həmməruzəçiləri Pedro Arqamund və Cozef Debono Qrex ölkəmizlə bağlı məruzələrində respublikamızda beynəlxalq dəyərlərə əsaslanaraq diqqət yetirilən qanunvericilik bazasının, məhkəmə, hüquq, ədliyyə sisteminin və digər sahələrin təkmilləşdirilməsində, korrupsiyaya qarşı mübarizədə əldə olunmuş uğurlar xüsusilə qeyd olunmuşdur.

“Sərbəst toplaşmaq azadlığı haqqında”, “Siyasi partiyalar haqqında” qəbul olunmuş qanunlara müvafiq olaraq icazəli mitinq və aksiyaların keçirilməsi üçün müvafiq yerlərin ayrılması və aksiya iştirakçılarının hüquq-mühafizə orqanı əməkdaşları tərəfindən qorunması insanların öz fikirlərini sərbəst ifadə etmələri üçün əlverişli şərait yaradılmasının nəticəsi kimi dəyərləndirilməlidir.

Bütün bunlardan sonra bəzi ermənipərəst beynəlxalq təşkilatların, həmçinin bir sıra riyakar qurumların havadarı olan Leyla Yunus kimi əsli-nəcabəti bəlli olmayan üzdənirəq hüquq müdafiəçilərinin ölkəmizdə insan hüquq və azadlıqlarının pozulması barədə qərəzli hesabatları və məlumatları ikrah hissi ilə qarşılanır. Artıq beynəlxalq aləmdə belə yalan və böhtanlara inanan yoxdur. Çünki Azərbaycanın hər bir sahəsində olduğu kimi, insan və vətəndaş hüquq və azadlıqlarının təmini və müdafiəsi sahəsində də həyata keçirilən

tədbirlər bu gün uğurla davam etdirilir. Bu uğurlar dünya birliyi tərəfindən dəstəklənir və yüksək dəyərləndirilir.

Əliqismət Bədəlov

“Xalq qəzeti” . - 2014.- 25 iyun.- № 133.- S. 4.

XOCALI – ƏSRİN SOYQIRIMIDIR

XX əsrdə tarixin ən dəhşətli səhifələrindən biri də genosid siyasətinin davamı olaraq Ermənistanın Azərbaycana qarşı təcavüzüdür. Bu işğal siyasəti nəticəsində torpaqlarımızın beşdə bir hissəsi zəbt olunmuş, 1 milyonadək insan öz doğma yurduvularından didərgin düşərək qaçqın və məcburi köçkünə çevrilmiş, on minlərlə soydaşımız ermənilər tərəfindən törədilən soyqırımı aktlarının, kütləvi qırğınların və etnik təmizləmənin qurbanı olmuş, yaşayış məntəqəsi, təhsil, səhiyyə və digər ictimai obyektlər, habelə tarixi-mədəni abidələr məhv edilmişdir. Eyni zamanda minlərlə soydaşımız itkin düşmüş, əsir və girov götürülmüş, atəşkəs rejiminə baxmayaraq bu proses bu gün də davam edir, uşaqlar, qadınlar, qocalar və bütövlükdə əhali uzun müddətdir ki, bu silahlı münaqişədən əziyyət çəkir. Məhz Azərbaycanlılara qarşı erməni şovinistlərinin XIX-XX əsrlərdə mərhələ-mərhələ həyata keçirdiyi etnik təmizləmə siyasətinin tərkib hissəsi kimi törədilən Xocalı soyqırımı xalqımıza qarşı, ümumən insanlıq əleyhinə yönəldilmiş son dərəcə dəhşətli və ağır hərbi cinayət kimi dünya tarixində yer aldı.

Xocalı soyqırımı – 22 il öncə Azərbaycan şəhəri olan Xocalı əhalisinin erməni silahlı birləşmələri tərəfindən kütləvi qətl, Qarabağ münaqişəsinin ən qanlı səhifəsi 1992-ci ilin fevral ayının 25-dən 26-na keçən gecə erməni silahlı birləşmələri keçmiş SSRİ-nin 366-cı motoatıcı alayının ağır texnikasının və şəxsi heyətinin dəstəyi altında Xocalı şəhərini işğal etməsi, uşaqlar, qadınlar, qocalar daxil olmaqla yüzlərlə dinc sakin həlak olması ilə yazıldı. Bu insanlığın faciəsi idi. Soydaşlarımıza qarşı törədilən dəhşətli qətləmə insanlıq çərçivəsinə sığmayan qəddarlıqla törədilmişdi.

Dinc əhalinin vəhşicəsinə kütləvi qırğını insanlığa qarşı ən ağır cinayətlərdən biri olmaqla, XX əsrin Xatın, Sonqmi, Lidiçe, Babi Yar kimi dəhşətli faciələrin sırasına düşdü.

Xocalı soyqırımı Azərbaycan Respublikasının Dağlıq Qarabağ bölgəsini zəbt etmək məqsədi ilə Ermənistan Respublikasının apardığı işğalçılıq müharibəsinin gedişində dinc azərbaycanlı əhaliyə qarşı törədilmiş soyqırımı cinayətlərinin miqyasına görə ən dəhşətli idi. Bundan əvvəl azərbaycanlılar yaşayan İmarət Qərvənd, Tuğ, Səlakətin, Axullu, Xocavənd, Cəmilli, Nəbilər, Meşəli, Həsənabad, Kərkicahan, Qaybalı, Malıbəyli, Yuxarı və Aşağı Quşçular, Qaradağlı kəndlərinin işğalı zamanı həmin yaşayış məntəqələri əhalisi xüsusi amansızlıqla qətlə yetirilmişdi.

Dağlıq Qarabağda Şuşadan sonra azərbaycanlıların yaşadıkları ikinci böyük yaşayış məntəqəsi olan Xocalı Ermənistan hərbi birləşmələrinin növbəti hədəfi idi. 7 min nəfərlik şəhərdə Ermənistandakı ata-baba torpaqlarından zorla qovulub didərgin salınmış azərbaycanlıların bir hissəsi və 1989-cu ildə Fərqanədən qovulmuş məhsəti türklərinin 54 ailəsi də məskunlaşmışdı.

1991-ci ilin noyabr ayından şəhər blokadaya alınmışdı, xarici aləmlə yeganə əlaqə radiotelefon və mülki vertolyotlar vasitəsi ilə keçirilirdi ki, 1992-ci il yanvarın 28-də "Azərbaycan Hava Yolları" Dövlət Şirkətinə məxsus Mİ-8 markalı mülki vertolyot Dağlıq Qarabağ səmasında erməni hərbi birləşmələri tərəfindən vurulması, 47 azərbaycanlının həlak olması ilə bu əlaqə də kəsildi.

Fevralın ikinci yarısından başlayaraq Xocalı Ermənistan silahlı birləşmələri tərəfindən tam mühasirədə idi, dinc sakinlərin dəstələr halında və ya təklikdə mühasirədən çıxmaq üçün göstərdiyi bütün cəhdlərin isə qarşısını aldı.

Fevralın 25-dən 26-na keçən gecə Xocalıya hücumun başlaması ilə erməni hərbi birləşmələri, Dağlıq Qarabağdakı erməni terrorçu dəstələri və keçmiş sovet ordusunun Dağlıq Qarabağda yerləşən 366-cı motoatıcı alayının iştirakı ilə şəhər bir neçə saatın içərisində yerlə yeksan edildi. Xocalı sakini olan 613 nəfər dinc azərbaycanlı, o cümlədən 63 uşaq, 106 qadın işgəncə ilə öldürüldü. 8 ailə bütünlüklə məhv edildi. 487 nəfər şikəst edildi. 1275 sakin – qocalar, uşaqlar, qadınlar girov götürülərək ağlasıqmaz təhqirlərə,

zülmə və həqarətə məruz qaldılar. Girov götürülənlərdən 150 nəfərin, o cümlədən 68 qadının və 26 uşağın taleyi bu günədək məlum deyildir.

Bu soyqırım aktı nəticəsində bəzi ailələr bütünlüklə məhv edilmiş, mülki əhali görünməmiş qəddarlıqla qətlə yetirilmiş, əsir götürülənlərə amansız işgəncə verilmişdir. Bu zaman soydaşlarımızın əsas insan hüquqları, ən başlıcası isə yaşamaq hüququ kütləvi şəkildə pozulmuşdur.

Mənfur erməni millətçilərinin kütləvi informasiya vasitələrində, mitinqlərdə azərbaycanlıların kütləvi məhvini təşkil etməyə çağırışları isə Ermənilər tərəfindən Xocalı şəhərinin yer üzündən silinməsi və əhalisinin kütləvi surətdə qətlə yetirilməsi planının qabaqcadan hazırlanmasını bir daha sübut edir.

Beləliklə, son iki yüz ildən artıq dövrdə erməni xalqının bir neçə nəslinin milli müstəsnaqlıq, Azərbaycan xalqına qarşı düşmənçilik ruhunda tərbiyə edilməsi nəticə etibarlı ilə XX əsrin sonlarında sivil dünyanın gözü qarşısında Xocalı soyqırımını kimi qanlı faciənin baş verməsinə gətirib çıxardı.

Qeyd olunmalıdır ki, münaqişə başlandıqdan bu günədək itkin düşmüş minlərlə Azərbaycan vətəndaşının əsir və girov kimi Ermənistanda və işğal edilmiş ərazilərdə saxlanması barədə əsaslı məlumatlar mövcuddur. Ermənistanın təcavüzünə məruz qalmış Azərbaycan çox böyük itkilərlə, o cümlədən əsir və itkin düşmüş, girov götürülmüş şəxslərin taleyi ilə bağlı problemlərlə üzləşmişdir.

Xocalı soyqırımını zamanı yol verilmiş zorakılıq əməllərinin qabaqcadan düşünülmüş qaydada, milli əlamətinə görə insanların tamamilə və ya qismən məhv edilməsi niyyətilə törədilməsi beynəlxalq və dövlətdaxili hüquqa əsasən məhz genosid cinayətidir.

Genosid cinayətinin əsas tərkib elementini zəruri niyyətin təşkil etməsi və onun dinc dövrdə törədilə bilməsi də bu əməli digər oxşar beynəlxalq cinayətlərdən, xüsusilə də insanlıq əleyhinə cinayətlər və müharibə cinayətlərindən fərqləndirir. Məhz buna görə də, genosid, Yuqoslaviya və Ruanda tribunalları nizamnamələrində, Beynəlxalq Cinayət Məhkəməsinin Statutunda və bir sıra digər sənədlərdə ayrıca beynəlxalq cinayət kimi fərqləndirilmişdir.

BMT-nin bir sıra sənədlərində də, genosid ümumi beynəlxalq hüquq normalarını pozan bəşəriyyətin təhlükəsizliyi əleyhinə qarşı cinayət kimi dəyərləndirilir. BMT Baş Məclisinin 11 dekabr 1946-cı il tarixli 96 (1) sayılı qətnaməsində genosidin beynəlxalq hüquq normalarını pozan, BMT-nin ruhuna və məqsədlərinə zidd cinayət olduğu elan edilir.

Genosid cinayətinin hüquqi əsası BMT Baş Məclisinin 9 dekabr 1948-ci il tarixli 260 (III) sayılı qətnaməsi ilə qəbul edilmiş Genosid cinayətinin qarşısının alınması və cəzalandırılması haqqında Konvensiya ilə müəyyən olunmuşdur. Konvensiyanın preambulasında qeyd olunduğu kimi, genosidin bütün tarix boyu bəşəriyyətə böyük itkilər gətirdiyini etiraf edərək, bəşəriyyəti bu mənfur bəladan xilas etmək üçün beynəlxalq əməkdaşlığın zəruriliyini nəzərə alaraq bu Konvensiya qəbul olunmuşdur. Konvensiyaya görə genosid hər-hansı milli, etnik, irqi, yaxud dini qrupu tam və ya qismən məhv etmək məqsədilə edilən aşağıdakı hərəkətlərdir: bu cür qrup üzvlərinin öldürülməsi; belə qrup üzvlərinə ağır bədən xəsarəti, yaxud əqli pozğunluq yetirilməsi; hər-hansı qrup üçün qəsdən onun tam, yaxud bir qisminin fiziki məhvini nəzərdə tutan tədbirlərin görülməsi; uşaqların zorla bir insan qrupundan alınıb başqasına verilməsi.

Analoji müddəa Yuqoslaviya beynəlxalq cinayət tribunalının nizamnaməsində (4-cü maddə), Ruanda beynəlxalq cinayət tribunalının nizamnaməsində (3-cü maddə), Beynəlxalq Cinayət Məhkəməsinin Statutunda (6-cı maddə) və bəzi dövlətlərin cinayət qanunvericiliyində əks olunmuşdur. Belə bir müddəa Azərbaycanın daxili qanunvericiliyində də təsbit olunmuşdur. Azərbaycan Respublikasının Cinayət Məcəlləsinin 103-cü maddəsinə əsasən, hər-hansı milli, etnik, irqi və ya dini qrupu, bir qrup kimi bütövlükdə və ya qismən məhv etmək məqsədilə qrup üzvlərini öldürmə, qrup üzvlərinin sağlamlığına ağır zərər vurma və ya onların əqli qabiliyyətinə ciddi zərər vurma,

qrupun bütövlükdə və ya qismən fiziki məhvə yönəlmiş yaşayış şəraiti yaratma, qrup daxilində doğumların qarşısını almağa yönəlmiş tədbirləri həyata keçirmə, bir qrupa mənsub olan uşaqları zorla başqa qrupa keçirmə genosid sayılır.

Beynəlxalq qanunvericiliyin bu müddəaları ermənilər tərəfindən Xocalıda törədilmiş əməllərdə niyyət, əvvəlcədən düşünülmüş qaydada (yaxınlıqdakı kəndlərdə, qaçmaq istəyən əhalini məhv etmək məqsədilə əvvəlcədən pusquların qurulması da bunu sübut edir) məhz azərbaycanlı olduqlarına görə milli qrupu tam və ya qismən məhv etmək məqsədilə bu qrup üzvlərinin öldürülməsini məhs soyqırımını cinayəti kimi təsvir edir.

Yüzlərlə azərbaycanlının ermənilər tərəfindən girov götürülməsi, uşaqların zorla bir qrupdan alınıb başqa bir qrupa verilməsi, xüsusi amansızlıqla öldürülməsi genosid cinayətinin əlamətlərindəndir. Bütün bunlar isə ermənilərin genosid cinayəti törətmələrini bir daha sübut edir.

Genosid cinayətinin qarşısının alınması və cəzalandırılması haqqında Konvensiya iştirakçı dövlətləri sülh, yaxud müharibə dövründə törədilməsindən asılı olmayaraq genosidin beynəlxalq hüquq normalarını pozan cinayət olduğunu təsdiq edir və onun qarşısını almaq və onun törədilməsinə görə cəzalandırmaq üçün tədbirlər görməyi öhdələrinə götürmüşlər.

Genosid cinayətinə görə məsuliyyət universal olduğundan bununla bağlı digər dövlətlər də müvafiq tədbirlər görə bilərlər. Belə ki, Konvensiyanın əsasında duran prinsiplər, BMT Beynəlxalq Məhkəməsi tərəfindən bütün dövlətlər üçün məcburi xarakter daşıyan normalar kimi tanınmışdır. Konvensiyada qeyd edilir ki, genosidi həyata keçirmiş şəxslər konstitusiyaya görə məsul şəxs olmasından asılı olmayaraq cəzalandırılmalıdırlar.

Genosid törətmiş şəxslərin cəzalandırılması labüddür. Konvensiyanın 5-ci maddəsinə əsasən, iştirakçı-dövlətlər genosid cinayəti törətməkdə təqsirli olan şəxslərin cəzalandırılması üçün təsirli tədbirlər görməlidirlər. Həmin şəxslər ya dövlətin ərazisində səlahiyyətli məhkəmələrdə, yaxud da beynəlxalq məhkəmə tərəfindən mühakimə edilməlidir.

Onu da qeyd etmək lazımdır ki, 26 noyabr 1968-ci il tarixli, Müddətin hərbi cinayətlərə və bəşəriyyətə qarşı cinayətlərə tətbiq edilməməsi haqqında Konvensiya imkan verir ki, törədilmə vaxtından asılı olmayaraq genosid cinayəti törətmiş məsul şəxslər istənilən vaxt cinayət məsuliyyətinə cəlb olunsunlar.

Burada BMT Baş Məclisinin 3 dekabr 1973-cü il tarixli qətnaməsi ilə qəbul edilmiş "Hərbi cinayətlərdə, bəşəriyyətə qarşı cinayətlərdə müqəssir olan şəxslərin aşkara çıxarılması, həbs edilməsi, təhvil verilməsi və cəzalandırılmasına dair beynəlxalq əməkdaşlığın prinsipləri"nə müvafiq olaraq, hərbi cinayətlərdə və bəşəriyyətə qarşı cinayətlərdə müqəssir olan şəxslərin məhkəmə təqibinin və cəzalandırılmasının təmin edilməsinə yönəldilmiş beynəlxalq tədbirlərin görülməsinə xüsusi zərurət vardır. Hərbi cinayətlər və bəşəriyyətə qarşı cinayətlər nə vaxt və harada törədilməsindən asılı olmayaraq tədqiq edilməli, belə cinayətləri törətdikləri barəsində dəlillər olan şəxslər isə axtarılmalı, həbs edilməli, məsuliyyətə cəlb olunmalı və müqəssir sayıldıqda, cəzalandırılmalıdırlar.

Genosid cinayəti törətməkdə təqsirli bilinən şəxslərin ekstradisiyasına gəlinəcə isə, Konvensiyaya əsasən müqəssirlərin təhvil verilməsinə münasibətdə genosid siyasi cinayət sayılmır. Deməli, genosid cinayəti törətmiş şəxslərə sığınacaq hüququ şamil edilmir.

Bir məqamı da vurğulamaq lazımdır ki, genosid cinayətinə görə məsuliyyətin meydana çıxması üçün bütövlükdə müəyyən qrupun məhv edilməsindən ibarət son nəticə tələb olunmur. Yuxarıda qeyd etdiyimiz genosid cinayətinin tərkibini təşkil edən əməllərdən birinin və ya bir neçəsinin müəyyən qrupu tamamilə və ya qismən məhv edilməsi niyyətilə törədilməsi genosid kimi qiymətləndirilir.

Krua Eveneman, Valer aktuel (Paris) jurnalları, Sandi Tayms, Fayneşl Tayms, Tayms (London), Le Mond (Paris), İzvestiya (Moskva) qəzetləri və başqa mətbu orqanların Bütün dünya əybəcər hala salınmış meyitlərin şahidi oldu, Minlərlə vəhşicəsinə

öldürülənlər və başsız meyitlər var, Erməni əsgərləri minlərlə ailəni məhv etmişlər, Ermənilər Ağdama tərəf gedən dəstəni güllələmişlər, Hər tərəfdə xüsusi qəddarlıqla öldürülmüş qadın, uşaq, qocalar görünürdü başlıqlı yazılar insanlıq əleyhinə qəddar və düşüncülmüş soyqırım aktını bir daha sübut edir.

Uzun sürən sülh danışıqları, nüfuzlu beynəlxalq təşkilatların BMT, Avropa Şurası, ATƏT-in Minsk qrupu və digər qurumların söyləri, problemin həllində vasitəçilik missiyası heç bir nəticə vermir.

BMT Təhlükəsizlik Şurasının 1993-cü il 822, 853, 874, 884 sayılı qətnamələri, habelə Azərbaycan Respublikasının ayrılmaz tərkib hissəsi olan işğal olunmuş Dağlıq Qarabağla bağlı münaqişənin həll edilməsi, regionda sülh və təhlükəsizliyə təhlükə yaradan bütün hərbi əməliyyatların dayandırılması, atəşkəsin təmin olunması, həmçinin bütün işğalçı erməni qüvvələrinin Azərbaycan torpaqlarından şərtsiz çıxarılmasını nəzərdə tutan BMT Baş Assambleyasının 14 mart 2008-ci il tarixli qətnaməsi, Avropa Şurası, ATƏT tərəfindən qəbul edilmiş beynəlxalq hüquqi sənədlər hələ də icra olunmur.

Avropa Şurası Parlament Assambleyasının 2005-ci il tarixli 1416 sayılı Qətnaməsi və 1690 sayılı tövsiyəsi də Dağlıq Qarabağ bölgəsinin separatçı qüvvələr tərəfindən idarə edilməsini və Azərbaycan torpaqlarının erməni qüvvələri tərəfindən işğalını bir daha təsdiqləmiş, BMT Təhlükəsizlik Şurasının yuxarıda adı çəkilən Qətnamələrinin icrasının vacibliyini vurğulamışdır.

Lakin Ermənistan beynəlxalq Konvensiyaların müddəalarını, o cümlədən, üzv dövlət olaraq BMT Nizamanməsinin sülh, təhlükəsizlik və insan hüquqlarını nəzərdə tutan əsas prinsiplərinə: güc tətbiq etməmək və ya güclə hədələməmək prinsipi, beynəlxalq mübahisələri dinc yolla həll etmək prinsipi, dövlətin daxili yurisdiksiyasında olan işlərə qarışmamaq prinsipi, dövlətlərin BMT Nizamnaməsinə uyğun olaraq bir-biri ilə əməkdaşlıq etmək prinsipi, xalqların hüquq bərabərliyi və özünümüəyyənətmə prinsipi, dövlətlərin suveren bərabərliyi prinsipi, dövlətlərin BMT Nizamnaməsinə uyğun olaraq öz üzərlərinə götürdükləri öhdəlikləri vicdanla yerinə yetirməsi prinsipi, sərhədlərin toxunulmamazlığı prinsipi, dövlətlərin ərazi bütövlüyü prinsipi, əsas insan hüquq və azadlıqlarına hörmət edilməsi prinsipinə qarşı tərəf hələ də əməl etmir və dünya birliyi buna göz yumur.

BMT Baş Assambleyasının 39/11 sayılı 12 noyabr 1984-cü il tarixli qətnaməsi ilə qəbul edilən Bəyannamədə də sülh hüququna xüsusi status verilərək bu hüquq heç bir ayrı-seçkiliyə yol verilmədən insanların müqəddəs hüququ kimi bəyan edilməsinə baxmayaraq, havadarlarına arxalanan Ermənistan davamlı olaraq beynəlxalq hüququn ümumtanınmış norma və prinsiplərini pozur, qeyri-konstruktiv mövqe nümayiş etdirir, bu gün də Azərbaycana qarşı etnik təmizləmə siyasəti yürüdüldür, atəşkəs rejimi mütəmadi olaraq pozulur, bunun da nəticəsində azərbaycanlı hərbi qulluqçular və sərhədyanı bölgədə yaşayan mülki vətəndaşlar həlak olur, işğal altında olan torpaqlarımızda mövcud zəngin təbii sərvətlər, mədəni irsimiz mənimsənilir, meşə zolaqları yandırılır, nadir tarixi və dini abidələrimiz amansızcasına dağıdılır. Bununla da əsas insan hüquq və azadlıqları, xüsusən də yaşamaq hüququ, o cümlədən də fundamental kollektiv hüquqlardan olan sülh hüququ və inkişaf hüququ davamlı olaraq kütləvi və kobud şəkildə pozulur.

Ermənistan tərəfi bu işğalçılıq siyasətini pərdələmək məqsədilə "xalqların öz müqəddaratını təyin etmək hüququ"nu məntiqsiz şəkildə önə çəkir. Belə ki, xalqların öz müqəddaratını təyin etmək hüququ hər bir millətin onun iqtisadi, sosial, siyasi, mədəni baxımdan tam inkişafını təmin edə biləcək sabit bir şəraitdə yaşamaq hüququna malik olması başa düşülür və xalqın bir hissəsinə şamil oluna bilməz. Öz müqəddaratını təyin etmək hüququ BMT nizamnaməsinin 2.1 və 55-ci maddələrində öz əksini tapmaqla dövlətləri öz müqəddaratını müəyyən etmək hüququna hörmətlə yanaşmağa dəvət edərək bu hüququn realizəsini diskriminasiyaya yol vermədən insan hüquq və azadlıqlarına hörməti mümkün edən sabit şəraitin mövcudluğu ilə xarakterizə edir. Helsinki Yekun Aktında (1975) öz müqəddaratını təyin etmə ayrılma kimi deyil, xalqların bərabərliyinə,

masında insan hüquqlarına nail olmaq kimi başa düşülür.

1990-cı il 21 noyabr tarixində Parisdə ATƏT çərçivəsində qəbul edilmiş yekun sənəddə millətlərin öz müqəddəratını həll etmək hüququ nəzərdə keçirilərək BMT nizamnaməsinə və orada təsbit edilmiş prinsiplərə, xüsusilə ərazi toxunulmazlığı prinsipinə uyğun şəkildə bir daha təsdiq edilib. Millətlərin öz müqəddəratını təyin etməsi hüququ bir çox beynəlxalq hüquqi sənədlərdə təsbit edildiyi halda, ayrılma hüququ beynəlxalq hüquqa əsasən, ümumiyyətlə, hüquq kimi müəyyən edilməyib.

Beləliklə, ermənilər tərəfindən Xocalı əhalisi olan etnik azərbaycanlılara qarşı törədilmiş əməllər beynəlxalq hüquqa müvafiq olaraq beynəlxalq cinayət – genosid kimi qiymətləndirilməlidir və beynəlxalq hüquqa əsasən genosid törədənlərin cəzalandırılması onun törədilməsi vaxtından asılı olmayaraq zəruridir. Müvafiq olaraq, azərbaycanlılara qarşı genosid törətmiş (istər cinayətin bilavasitə icraçıları, istərsə də təşkilatçıları) erməni və onların havadarları olan şəxslər, vəzifə mövqeyindən asılı olmayaraq (cinayətkarın dövlət başçısı və ya vəzifəli şəxs qismində çıxış etməsi ona immunitətdən istifadə etmək imkanı vermir) cinayət məsuliyyətinə cəlb edilməli, ya səlahiyyətli dövlətdaxili məhkəmədə, yaxud da beynəlxalq məhkəmə qarşısında cavab verməlidirlər.

Ümummilli liderimiz Heydər Əliyev Xocalı soyqırımının əsl mahiyyətini açıqlamış, hələ 1994-cü ilin fevralında Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisi Xocalı soyqırımına hüquqi-siyasi qiymət vermişdir. Ölkə Prezidenti cənab İlham Əliyev bu münaqişənin yalnız ölkəmizin ərazi bütövlüyü çərçivəsində həllini tapmasının, zəbt edilmiş Azərbaycan torpaqlarından işğalçı qüvvələrin çıxarılmasının zəruriliyini daim qətiyyətlə vurğulayır.

Heydər Əliyev Fondunun vitse-prezidenti Leyla Əliyevanın dünya boyu gerçəkləşdirdiyi “Xocalıya Ədalət” kampaniyası bu gün Xocalı hadisələri barədə dünya ictimaiyyətini məlumatlandırmaq və beynəlxalq-hüquqi tanınmasına nail olmaq məqsədilə Avropa, Asiya, Afrka, Şimali və Cənubi Amerika ölkələri tərəfindən Xocalı soyqırımının tanınmasına xidmət edir.

Kampaniya çərçivəsində beynəlxalq təşkilatlar və 50 dən artıq müxtəlif ölkələrin parlamentlərində Xocalı soyqırımı ilə bağlı sənədlərin qəbuluna nail olunması Kanada, Meksika, Kolumbiya, Peru, Pakistan İslam Respublikası, Bosniya və Herseqovina, Rumıniya, Çexiya və İordaniya parlamentlərinin Xocalı faciəsini soyqırımı və Azərbaycana qarşı cinayət aktı kimi tanıdılmasına imkan vermişdir.

ABŞ-nin Massaçusets, Texas, Nyu-Cersi, Corciya, Men, Nyu-Meksiko, Arkanzas Missisipi, Oklahoma, Tennessi, Pensilvaniya, West Virginia , Connecticut Florida kimi ştatları Xocalı soyqırımını rəsmən tanımış və böyük zəhmət tələb edən bu şərəfli iş nəticəsində ölkələrin sayı artmaqdadır.

Xocalı soyqırımının artıq tanınması ilə yanaşı, bu qətləmləri törədənlərin cəzalandırılması tələb olunur. Bu məqsədə əsas zərurətlərdən biri BMT Təhlükəsizlik Şurasına müraciət etməklə Beynəlxalq tribunalin yaradılması, eləcə də mövcud beynəlxalq məhkəmələr çərçivəsində cəzalandırılmasının vacibliyidir.

Bu gün Xocalı Azərbaycan xalqı üçün qəddarlıq və cəzasızlıq rəmzinə çevrilmişdir. Xocalı soyqırımının günahkarları, təşkilatçıları və icraçıları layiqli cəzalarına çatmalıdırlar. Cinayət cəzasız qala bilməz. Təəssüf ki, XX əsrdə soyqırımı və etnik təmizləmə hadisələri baş vermiş tarixi səhifələr olmuşdur. Xocalı faciəsi onların sırasında ən dəhşətlilərinə aiddir. Hal-hazırda bu hadisələrdə hər hansı şəkildə iştirakı olmuş şəxslər hələlik öz vicdanları qarşısında cavabdehdir, ancaq vaxt gələcək və onlar tarixin məhkəməsi qarşısında cavab verməli olacaqlar.

Ölkə prezidenti cənab İlham Əliyevin andiçmə mərasimində dediyi kimi, “Bütün dünya Dağlıq Qarabağı Azərbaycanın ayrılmaz hissəsi kimi tanıyır. Azərbaycanın mövqeyi birmənalıdır, ədalət, tarixi həqiqət üzərində qurulubdur. Bizim əzəli torpağımız olan Dağlıq Qarabağ bu gün siyasi və hüquqi cəhətdən də Azərbaycanın ayrılmaz hissəsidir. Ərazi

bütövlüyü məsələlərində heç bir güzəştdən söhbət gedə bilməz. Heç vaxt Azərbaycan öz ərazisində ikinci qondarma erməni dövlətinin yaradılmasına imkan verməyəcək, icazə verməyəcəkdir. Bizim birmənalı mövqeyimiz bir daha demək istəyirəm ki, tarixi ədalətə və beynəlxalq hüquq normalarına söykənir. Öz siyasi və regional təşəbbüslərimizlə, iqtisadi təşəbbüslərlə daha da böyük təzyiq göstərməliyik”.

Ölkə Prezidenti tərəfindən müəyyən edilmiş bu mühüm istiqamətlər hər birimizdən daha güclü dəstək və əzm tələb edir. Təhsilimizdə, yaşadığımız ərazidə, işlədiyimiz müəssisələrdə, əməli fəaliyyətimizdə buna nail olmalıyıq.

Ölkəmizə qarşı təcavüz siyasətinin tarixini, deportasiya, repressiya, soyqırımı və terroru işıqlandıran, xalqımızın başına gətirilmiş dəhşətləri əks etdirən Memorial Soyqırımı muzeyi, Xocalı Abidə Kompleksi, Quba “Soyqırımı Memorial Kompleksi” yaşanan faciəli tarix, şəhidlərin ruhu, insanlıq və ədalət naminə uşaq və gəncləri, qadınları, yaşından asılı olmayaraq, hər birimizi mübarizliyə səsleyir.

Biz bir daha bəyan edirik ki, Xocalı faciəsi beynəlxalq hüquq normalarına əsasən soyqırımıdır. Ermənistan təcavüzlə bağlı qəbul edilmiş beynəlxalq sənədlərin müddəalarını yerinə yetirməli, Azərbaycanın ərazi bütövlüyü bərpa olunmalı, azərbaycanlı əsir və girovlar azad edilməli, qaçqın və məcburi köçkünlərin pozulmuş hüquqları bərpa olunmalı, onlar öz doğma yurdlarına qaytarılmalıdır.

Beynəlxalq təşkilatlara, xarici ölkələrin diaspora və diplomatik nümayəndəliklərinə milyonlarla azərbaycanlının hisslərini ifadə edərək ünvanladığımız bəyanatla da Azərbaycanın Xocalı şəhərində törədilmiş soyqırımın 22-ci ildönümü ərəfəsində dinindən, dilindən, irqindən və milli mənsubiyyətindən asılı olmayaraq bütün dünya ictimaiyyətinə müraciət edir və əminlik ki, ümumbəşəri dəyərlərə zidd olan zorakılıq, təcavüz, qətləkim kimi cinayət əməllərində dünyə birliyi ədalətli dəstəyini əsirgəməyəcək.

prof. Elmira Süleymanova
Azərbaycan Respublikasının
İnsan Hüquqları üzrə Müvəkkili (Ombudsman)

“Respublika” qəzeti 26 fevral . - 2014.- 26 fevral. - № 42. - S. 6

ОМБУДСМАН РАСПРОСТРАНИЛА ЗАЯВЛЕНИЕ В СВЯЗИ С 31 МАРТА — ДНЕМ ГЕНОЦИДА АЗЕРБАЙДЖАНЦЕВ

Уполномоченный по правам человека Азербайджанской Республики Эльмира Сулейманова распространила заявление в связи с 31 марта — Днем геноцида азербайджанцев. Заявление адресовано Генеральному секретарю ООН, его заместителю, Верховному комиссару по правам человека этой организации, Европейской комиссии, Совету Европы, ОБСЕ, международным и европейским институтам омбудсменов, Ассоциации омбудсменов Азии, Международному бюро мира, Федерации за всеобщий мир, омбудсменам различных стран, посольствам Азербайджана в зарубежных странах и иностранных государств в нашей республике, азербайджанским диаспорским организациям. В заявлении доводятся до внимания геноцид, целенаправленно проводимый против азербайджанцев армянскими националистами и их пособниками за последние два века, тяжелые испытания, с которыми столкнулся наш народ в результате политики этнической чистки и депортации, грубое и массовое нарушение прав человека наших соотечественников. Отмечается, что цель этой злобной политики заключается в изгнании азербайджанцев с их исторических земель, создании на этих территориях государства «Великая Армения», придуманного армянскими историками и идеологами. Сообщается, что с начала XIX века на исторические азербайджанские земли — Карабах, Зангезур, в Иреванскую губернию, Нахчыван и другие регионы были переселены тысячи армянских семей из Ирана и Турции. В результате очередной агрессии, начатой в 1988 году, Армения оккупировала Нагорно-Карабахский регион Азербайджана, а также семь прилегающих к нему районов. Таким образом, было захвачено 20 процентов территории нашей страны, сотни тысяч наших соотечественников стали беженцами и вынужденными переселенцами. Политика геноцида и этнической чистки, проводимая армянами против азербайджанцев, особенно расширилась в 1918—1920-х годах. Факты, приводимые в исторических документах по резне, учиненной ими в Азербайджане, свидетельствуют о жестоких убийствах азербайджанцев в Шамахе, Губе, Мугани, Зангезурском уезде, Карабахе, Иреванской губернии и на других территориях, разграблении и разрушении городов и сел. Отмечается, что наиболее страшной из этих кровавых трагедий является геноцид, учиненный армянами против азербайджанцев 31 марта 1918 года. События, начавшиеся 30 марта с обстрела Баку, совершенного армяно-большевистскими формированиями с кораблей, последовательно продолжились массовой резней 31 марта и 1—2 апреля, во время которой вооруженные армянские военные беспощадно расправлялись с мирным населением. Во время резни на территории Азербайджана, в том числе в Баку и пригородных селах, были жестоко убиты около 30 тысяч азербайджанцев, сожжены мечети и школы. За период мартовских событий армянами были обстреляны и разрушены многочисленные старинные здания, а также святилища, мечети Джума и Тезепир, здание Исмаилии, являющееся одним из шедевров мировой архитектуры. Только в Губинском уезде армянские вооруженные части сожгли 122 села, были убиты 60 мужчин, женщин и детей, 53 — получили ранения. В последние годы в Губе были выявлены факты, свидетельствующие о массовых убийствах людей, совершенных армянами во время событий 1918 года. Обнаруженные бесчисленные человеческие останки являются наглядным доказательством армянского вандализма во время этой резни. В настоящее время на этой территории создан Музей губинского геноцида, являющийся свидетельством убийства тысяч людей и данью памяти.

В заявлении подчеркивается, что согласно международному праву, геноцид, являющийся самым тяжким международным преступлением, относится к группе преступлений, совершенных против мира и безопасности человечества, против человечности, считается военным и международным терроризмом. Правовая основа преступления геноцида определена Конвенцией «О предотвращении и наказании преступления геноцида», принятой резолюцией Генеральной Ассамблеи ООН 9 декабря 1948 года. Согласно конвенции, геноцид — это действие, совершенное с целью полного или частичного уничтожения какой-либо национальной, этнической, расовой или религиозной группы. Каждое из действий, являющихся составной частью преступлений против человечности и указанных в этом документе, были совершены армянами против азербайджанцев во время мартовских событий 1918 года и должны быть расценены с юридической точки зрения как геноцид. Армения и сегодня является одной из редких стран мира, превративших террор в составную часть своей государственной политики. Лица, убившие сотни тысяч азербайджанцев во время мартовской резни 1918 года и других геноцидов, возвышены сегодня в Армении до уровня национальных героев, в их честь воздвигнуты мемориальные комплексы. Отмечается, что захваченный Нагорный Карабах и прилегающие к нему районы являются составной частью территории Азербайджана. И хотя Совет Безопасности ООН принял четыре резолюции о безоговорочном освобождении оккупированных земель Азербайджана, Генеральная Ассамблея ООН — резолюцию от 14 марта 2008 года «Ситуация на оккупированных территориях Азербайджана», а Парламентская Ассамблея Совета Европы — резолюции №№1416 и 1690 и рекомендации, подтверждающие оккупацию армянскими вооруженными силами территорий Азербайджана и управление Нагорно-Карабахским регионом сепаратистскими силами, Армения все еще не выполняет их. В то время как в этих резолюциях Армения признана оккупационным государством, выражено однозначное требование о выводе Арменией своих вооруженных сил с оккупированных территорий Азербайджана и создании условий для возвращения одного миллиона азербайджанских беженцев и вынужденных переселенцев на родные земли. В Указе общенационального лидера Гейдара Алиева от 26 марта 1998 года «О геноциде азербайджанцев» этим событиям была дана политическая оценка и впервые официально объявлено о геноциде, совершенном армянами против азербайджанцев. Уже пятнадцать лет 31 марта ежегодно отмечается на государственном уровне как День геноцида азербайджанцев. Азербайджанская сторона постоянно прилагает усилия для мирного урегулирования конфликта. Президент Азербайджана Ильхам Алиев неоднократно заявлял о том, что мы достигнем восстановления территориальной целостности и суверенитета нашей страны, разоблачения тех, кто сеет смуту и вражду между людьми и народами. Доведено до внимания, что Европейский Союз неоднократно заявлял о желании более активно участвовать в урегулировании нагорно-карабахского конфликта, особенно в сфере создания доверия между сторонами. В 2012 году сенат штата Нью-Йорк, а в марте прошлого года — Генеральная Ассамблея штата Нью-Джерси США приняли резолюции, признающие 31 марта Днем геноцида азербайджанцев. В заявлении отмечается, что усилия авторитетных международных организаций, направленные на урегулирование нагорно-карабахского конфликта, должны осуществляться в полном соответствии с международными правовыми нормами и принципами, не допуская двойных стандартов. Армения, будучи оккупационным государством, должна выполнить положения международных документов, принятых по конфликту, полностью восстановить территориальную целостность Азербайджана и нарушенные права азербайджанских беженцев и вынужденных

переселенцев, которые должны возвратиться в родные края, освободить пленных и заложников.

Бакинский рабочий. - 2014. - 28 марта. - № 51. - С. 4.

UŞAQLARIN ZORAKILIĞA MƏRUZ QALMASI HƏYƏCAN DOĞURUR – HADI RƏCƏBLI

1 İyun – Uşaqların Beynəlxalq Müdafiəsi Günü çərçivəsində bu gün Milli Məclis və Uşaq Hüquqları üzrə Azərbaycan QHT Alyansı tərəfindən "Azərbaycanda Uşaq problemləri: Reallıqlar və perspektivlər" adlı ictimai dinləmə və "Uşaq hüquqlarını bilək və qoruyaq" mövzusunda sərqi keçirilib.

Publika.az-ın məlumatına görə, ilk olaraq çıxış edən parlamentin Sosial siyasət komitəsinin sədri Hadi Rəcəbli tədbir barədə iştirakçılara geniş məlumat verib.

O bildirib ki, BMT Baş Assambleyasının 1950-ci il iyunun 1-də təşkil etdiyi qadınların beynəlxalq konfransında uşaq hüquqlarının təmin edilməsi ilə bağlı təkliflər səsənlənib və elə həmin konfransda da iyunun 1-ni uşaqların müdafiəsinə həsr etmək qərara alınıb: "Bundan sonra həmin gün uşaqların beynəlxalq müdafiəsi günü kimi tarixə düşüb. Dünyanın əksər ölkələrində olduğu kimi, bu gün Azərbaycanda da qeyd edilir. Onu da qeyd etmək lazımdır ki, BMT-nin Uşaq Hüquqları Konvensiyasına ilk qoşulan ölkə məhz Azərbaycan olub. Uşaqlar Azərbaycanda əhalinin təxminən 30 faizini təşkil edir. Ölkəmizdə uşaq və yeniyetmə yaşında olanların təxminən 95 faizi təhsil alır".

H.Rəcəbli həmçinin qeyd edib ki, bu günə qədər Azərbaycanda uşaq hüquqları ilə bağlı 45 fərman və sərəncam, 22 qanun layihəsi qəbul olunub.

Uşaqlar arasında xəstəliklərin əsas səbəblərindən birinin onların erkən yaşlardan işə cəlb edilməsi olduğunu deyən komitə sədrinin sözlərinə görə, Azərbaycanda uşaqların vəziyyəti ilə bağlı əsas problemlərdən biri də uşaq alveridir: "Artıq bunun qarşısının alınması, kökünün kəsilməsi və cinayətkarların cəzalandırılması istiqamətində lazımi tədbirlər görülür. Son illər uşaqların valideynləri tərəfindən zorakılığa məruz qalması ilə bağlı halların artması da həyəcən yaradan hallardandır. Digər vacib problem internatlardan uşaqların ailələrə verilməsidir. Ona görə də mövcud problemlərin aradan qaldırılması istiqamətində işləri daha da gücləndirmək lazımdır".

Cavanşir.

Azad Azərbaycan. - 2014. - 30 may. - № 74. - S. 5

**“Qadın hüquqlarının təmin edilməsində milli insan hüquqları təsisatlarının rolu”
mövzusunda Ombudsmanların XII Bakı Beynəlxalq konfransı davam edir**

İyunun 19-da “Qadın hüquqlarının təmin edilməsində milli insan hüquqları təsisatlarının rolu” mövzusunda Ombudsmanların XII Bakı Beynəlxalq konfransı davam etmişdir.

AzərTAc xəbər verir ki, konfransın ikinci günü “Qərarlardan icraya doğru” sessiyası UNESCO üzrə Azərbaycan Respublikasının Milli Komissiyasının birinci katibi Günay Əfəndiyevanın moderatorluğu ilə keçirilmişdir.

Azərbaycan Respublikasının iqtisadiyyat və sənaye nazirinin müavini Sevinc Həsənova “Azərbaycan 2020: gələcəyə baxış” İnkişaf Konsepsiyası kontekstində qadın hüquqlarının səmərəli müdafiəsi mövzusunda məruzə ilə çıxış etmişdir. Azərbaycanın sürətlə inkişaf edən iqtisadiyyatı haqqında məlumat verən nazir müavini bu inkişafda qadınların rolundan danışmışdır. O vurğulamışdır ki, Azərbaycanda gender aspektinə yüksək diqqət yetirilir və bu, qadınların ölkənin ictimai-siyasi həyatında rolunun genişləndirilməsinə şərait yaradır.

Nazir müavini qadınların elmin inkişafına verdiyi töhfələri xüsusi vurğulamışdır. O bildirmişdir ki, Azərbaycan elmində də qadınların xüsusi rolu vardır. Belə ki, doktorantların 49,2 faizi, bütün elmi işçilərin isə 51,2 faizini qadınlar təşkil edir. Son 5 ildə tədqiqatla məşğul olan, elmlər doktoru dərəcəsi alan qadınların sayı 1,8 dəfə, fəlsəfə doktoru dərəcəsi alanların sayı isə 1,6 dəfə artmışdır.

Eyni zamanda, məlumat verilmişdir ki, Azərbaycan Respublikası Milli Məclisində 1990-cı ildə bütün deputatların 4,3 faizini, 2000-ci ildə 10,7 faizini qadınlar təşkil edirdisə, bu gün bu rəqəm 16 faizə bərabərdir. Bələdiyyə üzvü seçilən qadınların sayı əvvəlki illərə nisbətən son bələdiyyə seçkilərində 5 dəfə artaraq 4 mindən çox olmuşdur. Dövlət qulluğunda çalışanlar arasında qadınların payı 28 faiz, sahibkarlar arasında isə 17 faiz artmışdır.

S.Həsənova qeyd etmişdir ki, son dövrlərdə qadınların məşğulluq imkanlarının artırılması biznesə başlamaq və onu inkişaf etdirmək üçün yaxşı imkanlar yaratmışdır. Son 10 ildə 2 mindən artıq qadın sahibkara 50 milyon dollardan, o cümlədən ötən il 430 qadın sahibkara 10 milyon dollardan çox kredit verilmişdir.

Azərbaycan Respublikası Ədliyyə Nazirliyinin insan hüquqları və ictimaiyyətlə əlaqələr idarəsinin rəisi Faiq Qurbanov “Qadın hüquqlarının müdafiəsi qanunvericilik və təcrübə kontekstində” mövzusunda çıxış edərək bildirmişdir ki, ölkəmizdə qadınların hüquqlarının müdafiəsi sahəsində güclü qanunvericilik bazası vardır. F.Qurbanov bu sahədə bir sıra qanunların qəbul edildiyini qeyd etmişdir. O məlumat vermişdir ki, Azərbaycanda insan hüquq və azadlıqlarının müdafiəsinin səmərəliliyini artırmaq sahəsində Milli Fəaliyyət Proqramı təsdiq edilmişdir və bu proqramda qadınların hüquqlarının müdafiəsinə dair müddəalar da yer alır.

F.Qurbanov qeyd etmişdir ki, Azərbaycan, eyni zamanda, bu sahədə beynəlxalq təcrübəni də öyrənir.

Azərbaycanda insan alverinə qarşı mübarizə sahəsində həyata keçirilən tədbirlərdən danışan Daxili İşlər Nazirliyinin İnsan alverinə qarşı mübarizə Baş İdarəsinin xüsusilə mühüm işlər üzrə baş əməliyyat müvəkkili Fuad Əliyev bildirmişdir ki, insan alveri dövrün ən aktual problemlərindən biri olaraq qalmaqdadır. Beynəlxalq ekspertlərin hesablamalarına görə hər il 27 milyonadək insan cinsi istismara və məcburi əməyə məruz qaldığı halda hüquq mühafizə və təhlükəsizlik strukturları tərəfindən cəmi 46 min qurban aşkar olunmuşdur. Bu baxımdan əksər dövlətlər problemin kökündə dayanan sosial, iqtisadi, mədəni, siyasi və digər amillərin aradan qaldırılması, insan alverinin bütün formaları ilə mübarizə tədbirlərinin sərtləşdirilməsi, qurbanlara kömək göstərilməsi istiqamətində zəruri addımlar atır. Son 10 il ərzində Azərbaycanda insan alverinə qarşı kompleks mübarizənin hüquqi müstəvidə aparılmasına dövlət səviyyəsində xüsusi diqqət yetirilir.

F.Əliyev bu problemlə mübarizə sahəsində insanların maarifləndirilməsinin vacibliyinə də toxunmuşdur.

“Təhsildən qərar qəbuletmə prosesinə keçid - hüquqi maarifləndirmə hüquqi islahatların və əməkdaşlığın alətlərindən biri kimi” mövzusunda çıxış edən Azərbaycan Respublikasının təhsil nazirinin müavini Ceyhun Bayramov bildirmişdir ki, bu gün təhsil qurumları təhsildən qərar qəbuletmə prosesinə keçidin təmin edilməsini təhsil alan şəxslərin hüquqi biliklərinin, hüquqi inam və əqidəsinin, həmçinin hüquqa uyğun davranış vərdişlərinin formalaşdırılmasına nail olmaqda görürlər. Təcrübə göstərir ki, həyata keçirilən islahatlar zamanı daha uğurlu nəticələr hüquqi maarifləndirmə işi düzgün təşkil edilən cəmiyyətlərdə əldə edilir. Belə ki, hüquq düşüncəsi inkişaf etmiş ölkələrdə hamı öz hüquqlarını düzgün bilib, vəzifələrinə dəqiq riayət etməyə çalışır.

İnsanların, xüsusilə gənc nəslin öz hüquqlarını bilməsinin çox vacib olduğunu deyən nazir müavini bunu nəzərə alaraq Azərbaycanda orta ixtisas və ali təhsil müəssisələrində maarifləndirici tədbirlərin həyata keçirildiyini demişdir. O vurğulamışdır ki, belə tədbirlər gənclərə fikir və düşüncələrini sərbəst ifadə etmək qabiliyyəti aşılamaqla yanaşı, onlara gələcəkdə bu və ya digər məsələlərlə əlaqədar sərbəst qərarlar qəbul etməyə kömək edir. C.Bayramov qeyd etmişdir ki, müasir dövrdə təhsil müəssisələrində hüququn əsaslarına dair biliklərin tədrisi prosesinin təkmilləşdirilməsi daim aktual olan bir məsələdir və nazirlik bu istiqamətdə ardıcıl tədbirlər həyata keçirir.

Xalq qəzeti. - 2014. - 20 iyun. - № 129. - S. 5.

AVROPA ŞURASI PARLAMENT ASSAMBLEYASININ QIŞ SESSİYASI AZƏRBAYCAN NÜMAYƏNDƏ HEYƏTI ÜÇÜN UĞURLU OLMUŞDUR

Avropa Şurası Parlament Assambleyasının (AŞ PA) qış sessiyası Azərbaycan nümayəndə heyəti üçün uğurlu olmuşdur.

Bu sözləri Azərbaycanın AŞ PA-dakı nümayəndə heyətinin rəhbəri, qurumun vitse-prezidenti Səməd Seyidov yanvarın 31-də sessiyanın yekunu ilə əlaqədar keçirilən büro iclası barədə AzərTAc-a müsahibəsində söyləmişdir.

S.Seyidov demişdir ki, büro iclasında ümumilikdə AŞ PA qarşısında duran məsələlər müzakirə olunmuşdur. Qış sessiyasının gündəliyində Azərbaycanla bağlı hər hansı məsələ müzakirə edilməmişdir. Lakin həm AŞ PA sədri, həm də Avropa Şurasının baş katibi Azərbaycanın Nazirlər Komitəsinə gələcək sədrliyi ilə bağlı məsələləri gündəmə gətirdilər. Onlar qeyd etdilər ki, Azərbaycan-Avropa Şurası münasibətləri ilə bağlı xüsusi əhəmiyyət kəsb edən fəaliyyət planı müzakirə olunur. Yaxın gələcəkdə bu istiqamətdə mühüm addımlar atılacaqdır. Bu isə ona dəlalət edir ki, Azərbaycan-Avropa Şurası əlaqələri konstruktiv şəkildə davam edir və rəsmi Bakı təşkilat qarşısında götürdüyü öhdəliklərini Nazirlər Komitəsinə sədrliyə başlamazdan əvvəl ən yüksək səviyyədə həyata keçirmiş, keçirir və bundan sonra da keçirəcəkdir.

S.Seyidov AŞ PA-nın qış sessiyasında xeyli məsələlərin müzakirə olunduğunu bildirmişdir. "Ukraynada, Rusiyada və Gürcüstanda, ümumilikdə Avropada vəziyyətə dair müzakirələr aparılmışdır. Bu məsələlərlə yanaşı, Azərbaycan nümayəndə heyəti ölkəmizin ən ağırlı problemi olan Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsini, azərbaycanlı qaçqın və məcburi köçkünlərlə bağlı məsələni Assambleyanın hər bir iclasında, eləcə də qurumun komitə iclaslarında qaldırmış və AŞ PA deputatlarının diqqətinə çatdırmışdır", - deyə S.Seyidov əlavə etmişdir.

Nümayəndə heyətinin rəhbəri demişdir: "Hesab edirəm ki, qış plenar sessiyası ümumilikdə Azərbaycan üçün çox uğurlu keçdi və növbəti sessiyada əlaqələrimizi hansı istiqamətdə inkişaf etdirmək məsələləri bizim üçün aydındır".

Əsgər Əliyev

Azərbaycan .- 2014.- 1 fevral.- № 21.- S. 2.